

2. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс] // Верховна рада України: [офіційний веб портал]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>, вільний. – Назва з екрана.
3. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] // Верховна рада України: [офіційний веб портал]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>, вільний. - Назва з екрана.
4. Колос Т. М. Початкова мистецька освіта як складова сучасного культурного простору України / Т. М. Колос // Вісник ДАКККіМ. - Київ: Міленіум, 2013. - № 1. - С. 127-132.
5. Масол Л. М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика: монографія / Л. М. Масол. - Київ: Промінь, 2006. - 431 с.
6. Матеріали Міжнародної наукової конференції «Культурно-мистецька освіта на сучасному етапі: прагнення, виклики, перспективи», 23-24 листопада, 2018 р., м. Київ. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mincult.kmu.gov.ua/document/.../матеріали_укр.pdf, вільний. – Назва з екрана.
7. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. пос. / О. П. Рудницька. - Тернопіль: Навч. книга-Богдан, 2005. - 360 с.
8. Шмагало Р. Т. Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX століття: структурування, методологія, художні позиції: монографія / Р. Т. Шмагало. - Львів: Українські технології, 2005. - 528 с.

УДК734:374-053.6

А.Швидь,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

A.Shvyd
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ЕСТРАДНО-ВИКОНАВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ СПІВАКА: ПИТАННЯ СУТНОСТІ, ЗМІСТУ ТА СТРУКТУРИ

DEFINING THE CONCEPT OF VARIETY SINGER'S PERFORMANCE CULTURE: ISSUES OF THE ESSENCE, CONTENT AND STRUCTURE

Анотація. У статті розкривається сутність поняття, зміст та структура естрадно-виконавської культури співака у контексті педагогічних завдань. Зміст досліджуваного феномену розглянуто у поняттєвому ланцюгу «культура – художня культура – музично-виконавська культура – естрадно-виконавська культура співака». В структурі естрадно-виконавської культури виділено, як компоненти, вокально-виконавську та сценічну культуру співака (культуру сценічного образу та поведінки).

Abstract. The article reveals the essence of the concept, content and structure of the singer's variety performance culture in the context of the art education tasks. The content of the researches phenomenon is considered in the conceptual chain "culture - artistic culture - musical and performing culture - variety performance culture of the singer." The vocal performance culture and singer's stage culture (the culture of the stage image and manners) are distinguished as the components of the structure of the variety performance culture.

Ключові слова: естрадно-виконавська культура, вокальна майстерність, сценічний образ, сценічна поведінка

Key words: variety performance culture, vocal skill, stage image, stage manners

*Культура є накопичення найвищої Благодаті,
найвищої Краси, найвищого Знання.
Микола Реріх*

Помітно високими у наш час є суспільний інтерес до вокального мистецтва естради, бажання батьків навчати співу дітей самого різного віку. Різноманітні вокальні студії та гуртки, школи естетичного профілю пропонують широкий вибір навчальних програм з академічного, естрадного, народного співу. Великими темпами розростається кількість та географія різного рівня вокальних конкурсів, що надають необмежені можливості проявити дитині її здібності та таланти, але й, часто, взяти участь, незважаючи навіть на їх відсутність. Тому особливо важливим за таких умов є виховання у юних музикантів почуття «культуровідповідності» їхнього виконання, а відтак,

повернення мистецької педагогіки до її одвічних цінностей, закладених на основах високої культури виконавського музичного мистецтва.

У широкому колі мистецтвознавчих та педагогічних досліджень у галузі вокального мистецтва проблематика виконавської культури, шляхів її розвитку є однією з провідних. Так, питанням вокальної виконавської культури присвячені праці В.Антонюк, Л.Арутюнової, Н.Дрожжиної, О.Єрошенко, Л.Дмитрієва, Г.Ройзена, С.Гарелі, Л.Василевської-Скупої, О.Маргатової, Т.Ткаченко, І.Швець, Ю.Юцевича тощо. Серед сучасних досліджень – дисертаційні роботи Л.Каменецької, У.Линсьян, Ч.Цзюньцяо, В.Цзяньшу, Г.Цзінхена. Окремі питання сценічної культури співака розглядаються в працях І.Богданова, Р.Валькевич, С.Гмиріної, А.Цилінко, С.Казначєєва, М.Козлова, Л.Красовицького, І.Силантьєвої, Л.Хомутової, О.Алікіної та О.Унежської та ін. Методичні аспекти формування основ вокальної та сценічної культури школярів є предметом дослідження в працях Л.Гавриленко, Я.Кушки, Н.Голубєвої, Н.Гребенюк, Н.Євстігнеєвої, О.Чернової тощо.

Разом із тим, з огляду на невичерпність проблемного кола феномену вокально-виконавської культури, її специфіку у вокальному мистецтві естради та практичні потреби сучасної вокальної педагогіки, теоретико-методична розробка ефективних шляхів розвитку естрадно-виконавської культури учнів в умовах початкової мистецької освіти зберігає свою актуальність.

Метою статті є дефінітивний аналіз поняття естрадно-виконавської культури у вокальному мистецтві естради, висвітлення на основі існуючих теоретичних підходів сутності та змісту досліджуваного феномену.

Сутність виконавської культури ґрунтується на розумінні поняття *культура* в цілому. Із розумінням важливості значення цього феномену в житті людини і суспільства Микола Реріх писав: «Серед вузько матеріальних захоплень часто згасає світоч духу і тим самим заглушається саме величне поняття народу – Культура» [13, с.108]. У піднесено-духовному та поетичному баченні митець сформулював надзвичайно проникливі тези щодо змісту поняття культури, які торкаються різних граней і намагаються охопити її всеохоплюючу сутність: «Культура є справжнє просвітлене пізнання. <...> Культура є краса у всій її творчій величі. Культура є точне знання поза забобонами і марновірством. Культура є утвердження добра в усій його дієвості. <...> Культура сприймає всі відкриття і вдосконалення життя, бо вона живе в усьому мислячому і свідомому» [13, с.212]. Близьким до реріховського є розуміння сутності і призначення культури академіком Д.Ліхачовим. «Важливо зрозуміти, - писав Д.Ліхачов, - що культура – це не тільки театр, література, естрада. Культура містить і багато такого, що є недосяжним для широких мас, але без чого культура була б немислима. Образно кажучи, культура повинна притягувати до неба <...>. Не спиратися на потреби малокультурних верств, а їх піднімати до вершин культури» [7, с.296].

За Ю.Лотманом, культура як засіб вироблення інформації, є антиентропійним механізмом людства. Видатний вчений дає поняття культури як певного середовища (*семіосфери*, за аналогією з *ноосферою* В.Вернадського), у якому відбуваються комунікативні акти взаємного збагачення «інформацією». Людина, як істота, що прагне розвитку, потребує «входження в культуру», в її інформативне поле, щоб увібрати в себе хоча б частину того, що накопичив «колективний розум» [8]. З іншого боку, згідно з «механізмом», описаним Ю.Лотманом, зберігатиметься і зростатиме індивідуальна своєрідність творчості особистостей, що наповнюють культуру результатами своєї праці, більш того, індивідуальність кожного з нас в умовах такого «культурного багатоголосся», оскільки того потребує розвиток культури. Ідучи від оберненого, можна заключити, що нівелювання особистісної індивідуальності і неповторності – шлях до занепаду культури, культурної ентропії. Про культуру, як свідому боротьбу зі світовим зрівнюванням, писали в свій час також П.Флоренський і М.Бердяєв.

Культура, як створена людиною «друга природа» (Г.Гегель), народжується з природних якостей, освіти і виховання і ґрунтується на наріжних каменях краси і знання (М.Реріх). Як пише В.Суханцева, «культура є простір індивідуалізації мислячої істоти», «істота обтяжена духом, є істота, «обтяжена культурою» [16, с.14-15]. Культура, на думку філософа, завжди одинична і унікальна, вона не вписується в простір «масоподібності та колективізму», в її основі завжди покладається дещо одиничне і єдине.

Зв'язок культури і освіти є очевидним. Щоб стати культуротворчою, культуровідповідною, освіта повинна бути зорієнтована на формування людини творчої, мислячої і вільної духом, прагнучої вдосконалення та реалізації власних творчих ідей. За відомим висловом Ф.Іскандера, культура – це не кількість прочитаних книжок, а кількість тих, які людина зрозуміла. Поряд із цим, функцією освіти є прищеплення особистості історично сформованих культурних цінностей, формування системи світоглядних уявлень, крізь які людина оцінює світ і себе відносно нього.

Людиною культури, як писав Оскар Уальд, є та, яка в прекрасному може побачити прекрасне. Отже, основою культурогенезу, як в проекції історії, так і окремої особистості, виступає Мистецтво.

У контексті нашого дослідження важливим є розгляд естрадно-виконавської культури в системі понять *виконавської культури* загалом, *музичної* та *художньої культури* в їх особистісному ракурсі. Разом із тим, саме поняття естрадно-виконавської культури є інтегративним, об'єднуючи такі його складові, як *культура вокально-виконавська, сценічна, артистична* тощо.

У визначенні художньої культури Л.Рапацька підкреслює такі її ознаки, як «здатність розуміти мистецтво і насолоджуватись ним» [12, с.41]. За загальновідомим висловом Ю.Лотмана, звернення до мистецтва і художньої культури в цілому надає людині можливість «говорити з собою на різних мовах, по-різному кодуючи власне «Я», допомагаючи таким чином визначитись із осягненням своєї власної сутності» [8]. За О.Єжовою, під художньою культурою особистості розуміють «інтегративне духовне утворення, що містить у собі духовно-ціннісні культурні орієнтації, художньо-естетичну суб'єктивну позицію та діалоговий спосіб комунікації» [3]. Динаміка розвитку особистісної художньої культури – це процес засвоєння людиною культурних норм, цінностей та традицій, «акумуляованих» у мистецтві, осягнення специфіки відображення навколишнього світу в його художніх образах [12, с.34]. Структуру художньої культури особистості складають, відповідно, розвинені художня свідомість, художній світогляд, довершений художній смак [19]. В широкому розумінні, як пише Л.Чистюхіна, під розвитком художньої культури особистості розглядають «цілеспрямоване конструювання в людині її естетичного ставлення до дійсності» [19, с.59].

Вважається, що художня культура особистості – це певна проекція мистецьких образів на її індивідуальний внутрішній світ, що формує особливий погляд на зміст та характер відповідної художньої діяльності, творчої активності, зокрема у музичному виконавстві. Як окремий різновид індивідуальної художньої культури, *музична культура особистості* є інтегративною за своїм змістом якістю, яка обумовлює художній рівень результатів музичної діяльності особистості. Відомим є визначення музичної культури Д.Кабалевським як здатності «сприймати музику як живе, образне мистецтво, народжене життям, і неперервно з життям пов'язане, це особливе «почуття музики», що змушує сприймати її емоційно, відрізняючи в ній гарне від поганого, це здатність на слух визначати характер музики і відчувати внутрішній зв'язок між характером музики і характером її виконання, це здатність на слух визначати автора незнайомої музики, якщо вона характерна для цього автора, його творів, з якими учні вже знайомі» [цит. за 1].

Індивідуальна музична культура формується на основі художнього досвіду особистості і обумовлює високий ступінь її музичних потреб. Її показниками Ю.Алієв називав музичний розвиток і музичну освіченість: любов до музики, потребу музичної діяльності, музичну спостережливість; володіння способами музичної діяльності, знаннями, емоційно ціннісним ставленням до мистецтва, розвиток музично-естетичних ідеалів, художнього смаку, вибіркове ставлення до різноманітних музичних явищ [2]. На думку Ю.Алієва, одне з головних завдань у розвитку особистісної музичної культури дитини полягає в тому, щоб «поставити дитину в ті позиції, без яких неможлива повноцінна музична діяльність, в позиції «слухача» та «виконавця» [2].

Здатність розкривати, відтворювати у процесі виконавської інтерпретації зміст музичного твору, доносити його до слухача у художньо досконалій формі визначають як окрему складову музичної культури особистості – *музично-виконавську культуру* [4]. У виконанні як художній інтерпретації музики проявляються особистісні якості виконавця, особливості його внутрішнього світу, мислення, світосприйняття, тобто все те, що визначає індивідуальну неповторність його виконавської культури.

Е.Абдулінін та О.Ніколаєвою показниками виконавської культури учнів визначались: яскраво виражені інтереси, схильності, потреби до конкретного виду виконавської діяльності; володіння необхідними виконавськими знаннями, вміннями та навичками, які сприяють досягненню єдності інтонаційно-образного сприймання, відтворення у відповідності до характеру, стилю та жанру твору; ставлення до виконання як творчого процесу; вміння оцінити якість виконання музики на основі власних уявлень про красу вокального, інструментального звучання, виконавської інтерпретації музики [1, с.94].

Н.Мігунова та І.Кобозева доповнюють ці показники індивідуально-особистісними якостями виконавця, які відіграють у музично-виконавській діяльності основоположну роль: комплекс музично-творчих здібностей, куди входить художньо-образне мислення, уява, фантазія, музична обдарованість тощо. Виконавську культуру автори трактують як сукупність особистісно-значущих якостей, які проявляються у процесі творчої музичної діяльності і розкривають міру засвоєння індивідом емоційно-образного змісту музичного твору. В її структурі дослідниці виділяють, відповідно, *досвід виконавської діяльності, виконавську компетентність і комплекс музично-*

творчих здібностей виконавця. При цьому досвід виконавської діяльності передбачає наявність виражених інтересів, схильностей і потреб, мотивів звернення до певного виду виконавської діяльності; уміння оцінювати якість виконання музики на основі власних музично-слухових уявлень про звучання даного конкретного твору; наявність сформованого інтонаційно-слухового запасу, музичних вражень про жанрово-стильове різноманіття музичного мистецтва; здатність до музичного переживання, емоційну культуру виконання. Виконавська компетентність розглядається дослідницями як володіння необхідними виконавськими знаннями, уміннями та навичками, різними способами звуковедення, артикуляції; здатністю до аналізу і самоаналізу виконавської діяльності; слуховому контролю; володінню виконавським репертуаром; здатністю до читання нот з аркуша, артистичними якостями тощо [10].

За визначенням Л.Файзрахманової, виконавська культура синтезує в собі історико-теоретичні знання та виконавські уміння і навички, в ній проявляється художній смак, інтелектуальна та емоційна вихованість особистості, реалізується її креативний потенціал [10, с.471]. До системи музичних знань, технічної майстерності як складових виконавської культури І.Рахінбаєва також додає досвід публічних виступів [Там саме]. Р.Шамаєва під виконавською культурою розуміє професійно значущу якість особистості, яка характеризується музично-виконавською спрямованістю (включаючи фактори формування виконавської майстерності: любов до музики і потребу сценічного самовираження) і музично-виконавську активність [20].

Суттєвим для розуміння феномену виконавської культури є її безпосередні зв'язки зі стильовим відчуттям музиканта, що базується на відповідній компетентності. Так, В.Іванова робить важливе щодо змісту виконавської культури уточнення: виконавську культуру музиканта складають найкращі риси авторської творчості, обумовленої необхідністю втілення композиторського задуму, передачі закладених у творі ідей та поглядів. Вона є відображенням не тільки манери виконання, але й стилю композитора, його епохи з властивими їй естетичними поглядами, інтересами, потребами, смаками тощо [5, с.180].

Пов'язана із розвитком особистісної культури музиканта, виконавська культура, на думку А.Івахненка, полягає в можливості розуміти смисл музики і втілювати його у виконанні музичних творів. При цьому, наголошує А.Івахненко, найважливішою умовою для розвитку виконавської культури виступає ситуація, коли виконавець відкриває перед слухачем власне розуміння твору, інтерпретує його [6, с.259].

Вокально-виконавська культура Ч. Цзюньцяо розглядає як «здобуту та сприйняту особистістю сукупність професійно значущих компетенцій, які за рахунок власних індивідуально-особистісних якостей і вокально-технологічних досягнень забезпечують ефективне самовдосконалення і перспективи творчої виконавської діяльності» [18, с.63]

У дослідженні сутності поняття виконавської культури в контексті навчання учнів народному співу А.Шибанова визначає її структуру і зміст як сукупність особистісного, творчого, емоційночуттєвого, технічного та волевого компонентів, що забезпечують готовність до творчої діяльності на основі спеціальних знань, розвинених виконавських умінь та навичок та сформованому високому рівні загальнокультурної компетентності особистості [21]. Основними серед показників розвитку виконавської культури дослідниця називає рівень загальної освіченості особистості, ставлення учня до вокальної творчості, технічну та художню складові майстерності вокаліста.

На основі проведеного аналізу вокально-виконавської практики в освітньому процесі майбутнього педагога-музиканта серед якостей вокально-виконавської культури Н.Нургаянова виділила:

- *музикальність*, яка проявляється у чистоті інтонування та художньому смаку;
- *сукупність вокально-виконавських знань, умінь та навичок*, що сприяють досягненню єдності інтонаційно-образного сприймання, відтворення у виконанні музичного твору у відповідності до його характеру, стильових та жанрових особливостей;
- *креативність* як ставлення до виконання як до творчого процесу, особливе уміння виконавського переживання музики, наповнення твору особистісним змістом;
- *артистизм*, що передбачає образне мислення, спостережливість, уміння володіти своїм тілом, мовленнєву виразність;
- *здатність до рефлексії* як професійне мислення та самосвідомість, уміння оцінити якість власного виконання на основі уявлень про красу співацького звуку, виконавської інтерпретації твору;
- *емпатійність* – вміння у процесі виконання викликати співпереживання слухача, володіння способами вираження емоцій через тембр голосу, динамічні відтінки тощо [11].

Вокально-виконавська культура, як зазначає Т.Смелкова, інтегрує в собі численні складові професійного співу і є визначальним показником гарного співака і обдарованого музиканта: «Коли

ми говоримо про високий рівень вокально-виконавської культури, маємо на увазі і міцну технічну базу, і яскраву виконавську майстерність, і загальне відчуття співмірності всіх музичних елементів і якісних характеристик, об'єднаних в художню цілісність» [14, с.57]. Це й культура співочого звуку, і розуміння музичної стилістики, і знання історії вокального мистецтва і педагогіки, загальна ерудиція в гуманітарній сфері, насамкінець, культура спілкування з публікою [14, с.59].

Досліджуючи проблему формування вокальної культури учнів музичних шкіл, Л.Гавриленко визначає її поняття як «здатність до втілення художньо-образного змісту вокального твору шляхом використання вокально-виконавських навичок: точна вокальна інтонація; атака звука, що відповідає характеру твору; нижньореберно-діафрагмальне співацьке дихання з використанням кантилени, висока співацька позиція; чіткість вимови та виразна артикуляція; точність передачі ритму, темпу, з урахуванням указівок автора твору; вільне та природне звукоутворення; правильне фразування; емоційність та музикальність виконання; тембральне забарвлення звука; відчуття стилю виконуваного твору та художньо-виконавська культура» [цит. за 15, с.156].

О.Маргатова визначає виконавську культуру естрадного співака як найвищу форму його професійної діяльності та інтегративну особистісну якість, яку складають володіння вокальною технікою, хореографією, акторською майстерністю як різними видами сценічного втілення образу твору, що виконується; знання вокальної музики і сталевих особливостей різних напрямів в естрадному вокальному мистецтві, вміння аналізувати художній рівень музики і оцінювати якість виконання; потребу постійного самовдосконалення у вокально-технічній та художньо-виконавській майстерності; художній смак, який проявляється у виборі високохудожнього репертуару, творчій інтерпретації і сценічному втіленні художнього образу виконуваних творів; ступінь емоційного та інтелектуального розвитку особистості співака; вільне спілкування з аудиторією тощо [9, с.106].

Грунтуючись на художньо-естетичній, музичній, загальній виконавській культурі, *естрадно-виконавська культура* співака є відображенням його особистісних та професійнозначущих для вокального виконавства якостей у їх індивідуально неповторному переломленні. Вона визначається, в першу чергу, рівнем вокальної майстерності артиста, обумовленим, з одного боку, загальновиконавськими вокальними вміннями, правильною вокальною технікою, широким звуковисотним діапазоном, з іншого – володінням специфічними прийомами співу, характерними для того чи іншого вокально-естрадного стилю. Естрадно-виконавська культура проявляється і в характерних особливостях неповторного творчого стилю співака, який складають індивідуальна тембрація його голосу, манера подачі музичної композиції та її художнього образу, емоційна енергетика та творча харизма виконавця.

Майстерність естрадного співака проявляється не тільки у його вокальній культурі. Маючи багато точок перетину з акторським мистецтвом, естрадне вокальне виконавство за змістом передбачає складний комплекс художньо-професійних завдань, які виходять за межі суто музичних. У створенні художнього образу суттєву роль відіграють і зовнішній вигляд, і манера поведінки співака, його емоційна культура тощо

Поряд із майстерністю вокальної техніки у культурі естрадного виконання в умовах концертного виступу важливу роль відіграють обрані співаком сценічні засоби виразності. Сценічна культура естрадного виконавця визначається багатьма чинниками. Естрадний спів є одним із тих жанрових напрямів естрадного мистецтва, які базуються на синтезі мистецтв, зокрема, акторській майстерності, вокалі і сценічному мовленні, засоби виразності яких допомагають розкрити художній образ пісні. У дослідженні особливостей формування сценічної культури студентів засобами естрадного співу Цзінхен Ген наголошує на необхідності розвитку у співаків сценічної техніки, оволодіння комплексом засобів сценічної виразності, таких як рух, жест, міміка, мізансцена [17].

Характерні відмінності естрадного вокального мистецтва, а саме синтетичність, поліхудожність його виразових засобів, зв'язок вокалу із експресивними можливостями сценічних рухів і хореографічної пластики, драматургія сценічного втілення, що передбачає драматичну акторську гру, дозволяють говорити про сценічну культуру як важливу, сутнісну складову естрадно-виконавської культури співака. Відповідно до обраних сценічних засобів втілення художнього образу твору, його змісту та стилю буде проявлятися й виконавська культура співака.

Провідною категорією сценічної культури виступає *сценічний образ*, який, з одного боку, обумовлюється індивідуальними творчими якостями співака, його артистичним іміджем, з іншого, - є результатом осягнення художнього, життєвого змісту пісні, проникнення в переживання її ліричного героя, акторського перевтілення відповідно до образу персонажа тощо. Сценічний імідж артиста (В.Шепель, В.Горчакова, Г.Стулова), як і адекватність сценічного образу, значною мірою залежать від культури його *сценічної поведінки*, яка проявляється, зокрема, у характері пластичного оформлення пісенної композиції на основі обраних жестів і рухів співака. Важливою умовою у виборі

пластичної «лексики» (М.Козлов) є її художня доцільність, відповідність змісту пісенного образу, природність, органічність у відношенні до індивідуальної манери поведінки артиста.

Таким чином, естрадно-виконавська культура співака – це складний, інтегративний феномен, показниками та структурними компонентами якого виступають: *вокально-виконавська культура*, основу якої становить глибина та витонченість розуміння завдань художньо відповідного виконання; *культура сценічної поведінки*, що ґрунтується, з одного боку, на досвіді концертної діяльності, сформованих уявленнях про норми та особливості високохудожнього виступу на естраді, з іншого – на артистизмі та емоційній культурі виконавця. Сутнісною складовою в структурі естрадно-виконавської культури є також *культура сценічного образу* співака (як мета і результат виконавського процесу), яка системно доповнює структурну модель досліджуваного феномену.

Врахування окреслених змістових та структурних особливостей естрадно-виконавської культури співака має лежати в основі навчального процесу в класі естрадного вокалу, особливо на його початковому етапі в умовах позашкільної мистецької освіти. Подальшого дослідження потребують систематизація та обґрунтування авторської методики навчання естрадного співу, зорієнтованої на розвиток естрадно-виконавської культури учнів.

Література

1. Абдуллин, Э. Б. Теория музыкального образования: учебник для студентов высш. пед. учеб. заведений / Э. Б. Абдуллин, Е. В. Николаева. – Москва: Академия, 2004. – 336 с.
2. Алиев Ю.Б. Настольная книга школьного учителя-музыканта / Ю.Б.Алиев. - М.: ВЛАДОС, 2000. – 336 с.
3. Ежова Е.Ю. Художественная культура личности в дискурсе поликультурного пространства [Текст] : монография / Е.Ю. Ежова ; Ряз. гос. ун–т им. С.А. Есенина. –Рязань, 2010. – 260 с.
4. Згурська Н.М. Формування музично-виконавської культури майбутнього вчителя : Автореф. Дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Н.М.Згурська; Нац. пед. ун – т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2001. – 16с.
5. Иванова В. В. Структура и содержание исполнительской культуры музыканта / В.В.Иванова // Вестник Московского государственного университета культуры и искусств. - 2011. - № 2 (40). - С. 179-183.
6. Ивахненко А. А. Развитие исполнительской культуры педагога-музыканта как путь защиты от профессиональной деградации // Теория и практика общественного развития. 2015. № 11. С. 258-261.,
7. Лихачёв Д.С. Избранное. Мысли о жизни, истории, культуре / Дмитрий Лихачёв. – М.: Искусство, 2006. – 336 с.
8. Лотман Ю.М. Феномен культуры / Ю.М.Лотман // Избранные статьи в трех томах. - т. I. Статьи по семиотике и топологии культуры. – Таллин: «Александра», 1992. - С.34-46.
9. Маргатова Е. Исполнительская культура эстрадного певца как высшая форма его профессиональной деятельности / Е.В.Маргатова // Наука и школа –М.: Московский педагогический государственный университет, 2012. - №5. – С.103-106
10. Мигунова Н.И., Кобозева И.С. Развитие исполнительской культуры в процессе музыкально-инструментальной деятельности как научная проблема // Международный студенческий научный вестник. – 2015. – № 5-3. С.471-472. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: URL: <http://www.eduherald.ru/ru/article/view?id=13838>
11. Нургаянова Н.Х. Структурно-содержательная характеристика вокально-исполнительской культуры учителя музыки / Н.Х.Нургаянова. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://space.kpfu.ru/xmlui/bitstream/handle/net105951/musiskobr2016171_176.pdf?sequence=-1&isAllowed=y
12. Рапацкая Л.А. Формирование художественной культуры учителя музыки в условиях высшего музыкально-педагогического образования: Дис. ... докт. пед. наук: 13.00.02; 13.00.01. / Л.А.Рапацкая. - М., 1991 –450 с.
13. Рерих Н.К. Нерушимое / Николай Рерих. - Рига: Виеда, 1991. – 238 с.
14. Смелкова Т. Д., Савельева Ю. В. Методические основы формирования вокально-исполнительской культуры в классе сольного пения / Смелкова Т.Д., Савельева Ю.В. // Музыкальное образование в современном мире. Диалог времен: Сборник статей: В 2 ч. Ч. II. - СПб.: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2010. С. 256–260.
15. Соболева О. Д., Цехмістро О. В., Дубовська О. Л. Інноваційні тенденції у формуванні співацької культури майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей / Соболева О. Д., Цехмістро О. В., Дубовська О. Л. // Наукові записки кафедри педагогіки: Харківська гуманітарно-педагогічна академія – Вип. 40. - 2017. - С.152-156
16. Суханцева В.К. Метафизика культуры / Виктория Суханцева. – К.: Факт, 2006. – 368 с.
17. Цзінхен Ген. Формування сценічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва засобами естрадного співу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / Ген Цзінхен ; Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2015. – 24 с.
18. Цзюньцяо Ч. Формування вокальної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі професійної підготовки: Дис. ... канд. пед. наук / 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. - К., 2016-299 с.
19. Чистюхина Л.П. Художественная культура как необходимый компонент формирования личности детей и подростков / Чистюхина Л.П. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <files.scienceforum.ru/pdf/2016/26343.pdf>

20. Шамаева Р. М. Формирование исполнительской культуры будущего педагога-музыканта: теоретические аспекты / Р.М.Шамаева // Вестник Челябинской государственной академии культуры и искусств. – 2014.- № 3 (39). – С.152-156.
21. Шибанова А.А. Сущность, содержание и структура исполнительской культуры музыканта / А.А. Шибанова // Человеческий капитал. - №7 (67). - 2014. - Москва: Объединённая редакция. – С.123-125

УДК 78:371.036

Ю.Якименко,
асистент кафедри мистецьких дисциплін
дошкільної та початкової освіти
Вінницького державного педагогічного університету,
імені Михайла Коцюбинського

Y.Yakimenko,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ОРФ-ШУЛЬВЕРК-ПІДХОДУ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА – ЯК ЗАПОРУКА ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ДИТЯЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

USING THE CARL ORPHY CONCEPT ELEMENTS ON THE ARTS ARTICLES - AS A LETTER OF CREATIVE DEVELOPMENT OF CHILDREN'S PERSONALITY

Анотація. В нашому дослідженні ми висвітлюємо актуальні проблеми творчого розвитку дитячої особистості, втілення в освітній процес провідних концепцій музичного навчання, виховання та розвитку дитини, а саме системи Карла Орфа, способи пробудження та розкриття творчого потенціалу дитини через колективне елементарне музикування і рух, через гру на музичних інструментах орф-оркестру.

Abstract. In our research, we cover the actual problems of the creative development of the child's personality, the introduction into the educational process of the leading concepts of musical education, the upbringing and development of the child, namely the system of Karl Orff, ways of awakening and disclosing the creative potential of the child through collective elementary musicianship and movement, through the game of music instruments orphan orchestra.

Ключові слова: орф-педагогіка, система Карла Орфа, елементарне музикування, творча діяльність, мистецька діяльність, творчий потенціал, креативна музична діяльність, музична імпровізація.

Key words: orff-pedagogy, Carl Orff system, elementary music, creative activity, artistic activity, creative potential, creative musical activity, musical improvisation.

Постановка проблеми. В наш швидкий сучасний час, час різноманітних гаджетів та дуже зайнятих батьків, дитяча ігрова культура почала відмирати, як вид. Зайняті батьки записують дітей на купу розвиваючих занять і вважають, що вони виконали свою батьківську місію. А більшість розвиваючих занять проходить, як правило, за партою, що протирічить дитячій природі. Сумна істина полягає в тому, що в переважній більшості діти не грають в ігри на майданчиках, не комунікують один з одним у ігровому просторі. Адже гра – провідна діяльність дитини, через яку вона вчиться жити, творити, пристосовуватись до складних життєвих ситуацій. Саме у грі можна донести до дитини важливу, складну інформацію у ігровій формі. Концепція Карла Орфа – ідеальна система всебічного розвитку дитини, яка здатна розвинути її творчий потенціал у природніх умовах. Це ідеальний синтез усіх видів мистецтва, який легко можна перенести до класної кімнати та інтегрувати у навчальні предмети, щоб дитина почувалась природніше у шкільних стінах.

Виклад основного матеріалу. Карл Орф – німецький педагог, музикознавець і композитор, відомий своєю «Carmina Burana», автор однієї з найвідоміших концепцій музичного виховання дітей «Шульверк. Музика для дітей». Слово «шульверк» буквально перекладається як «шкільна робота» і має два значення: п'ятитомний збірник «Музика для дітей» і концепція Карла Орфа в цілому. Вона зібрана і оброблена Орфом для співу і танців з акомпанементом ансамблю орф-інструментів і видана в 5 томах. Кожна невелика п'єса з Шульверка є простою партитурою, доступною у виконанні навіть маленьким дітям. Основу Шульверка склав південно-німецький фольклор. В останніх томах Орфом використаний фольклор та музика інших європейських народів: французька, датська, шведська, англійська.